

Wyrok z dnia 5 października 2005 r.

I UK 44/05

Wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267) polega na podjęciu działań stanowiących realizację obowiązków pracowniczych lub wynikających z innego stosunku prawnego obejmującego świadczenie pracy.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza (sprawozdawca), Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 października 2005 r. sprawy z odwołania Zdzisława P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. o zasiłek chorobowy, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 27 października 2004 r. [...]

u c h y ł i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 19 września 2001 r. oddalił odwołanie Zdzisława P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w K. z dnia 28 marca 2000 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do zasiłku chorobowego za okres od 13 lipca 1999 r. do 10 września 1999 r. oraz od 11 października 1999 r. do 31 października 1999 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawca w okresie od 13 lipca 1999 r. do 10 września 1999 r. oraz od 11 października 1999 r. do 31 października 1999 r. przebywał na zwolnieniu lekarskim. W tym czasie pełnił funkcję Prezesa Zarządu „Z.” Spółki z o.o. w K. i świadczył pracę na jej rzecz „w szczególności w zakresie akcep-

towania rachunków, dokumentacji w związku z brakiem odpowiednich uprawnień budowlanych pozostałych pracowników.” Podpisywał również dokumentację finansową, korespondencję i dokumentację związaną z kontraktem z zakładem energetycznym, a także uczestniczył w okresie zwolnienia lekarskiego w niektórych rozmowach dotyczących umów i sposobu ich finansowania. Wymienione czynności wykonywał przez cały okres niezdolności do pracy.

Sąd Rejonowy wskazał, iż w świetle art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zm.) ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego za okres tego zwolnienia, jeżeli wykonuje w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystuje zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z jego przeznaczeniem. Zdaniem Sądu Rejonowego wnioskodawca w okresie zwolnienia lekarskiego świadczył pracę na rzecz firmy, w której pracował i tym samym wykorzystywał zwolnienie lekarskie w sposób niezgodny z jego przeznaczeniem.

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 27 października 2004 r. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał Zdzisławowi P. prawo do zasiłku chorobowego za okresy od 13 lipca 1999 r. do 10 września 1999 r. oraz od 11 października 1999 r. do 31 października 1999 r.

Sąd drugiej instancji uznał, że istota sporu w sprawie sprowadzała się do ustalenia czy wnioskodawca wykorzystywał zwolnienia z pracy w sposób niezgodny z ich przeznaczeniem. Zdaniem tego Sądu, za wykorzystanie zwolnienia od pracy niezgodnie z jego celem uważa się nieprzestrzeganie wskazań lekarskich lub wykorzystywanie tego zwolnienia dla innych celów niż leczenie. Sąd Apelacyjny uznał, że przy ocenie zachowania wnioskodawcy (prezesa spółki zatrudniającej 50 pracowników) należy uwzględnić nie tylko fakt wykonywania pracy, lecz również charakter wykonywanych czynności. Poza sporem było, że wnioskodawca przebywał na zwolnieniach lekarskich w związku ze złamaniem lewej ręki w stawie łokciowym. Lekarz wystawiający zwolnienie zaznaczył, że wnioskodawca może chodzić. W okresie zwolnień w paru przypadkach wnioskodawca podpisał dokumenty spółki (w tym między innymi protokoły techniczne, dokumentację finansową, korespondencję i dokumenty związane z kontraktem z zakładem energetycznym). Zdaniem Sądu drugiej instancji, wykonywanie dotychczasowej pracy przez pracownika może pozbawić go prawa do zasiłku w przypadku, gdy praca stanowi uciążliwe czynności mogące przedłużyć okres niezdolności do pracy albo jest niezgodna z celem zwolnienia. Incydentalne

podpisanie przez wnioskodawcę (jako pracodawcę) w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych lub personalnych spółki, sporządzonych przez inną osobę (w jego miejscu zamieszkania), nie może być traktowane jako wykonywanie dotychczasowej pracy stanowiącej podstawę pozbawienia zasiłku chorobowego.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł kasację od tego wyroku. Skarżonemu orzeczeniu zarzucał naruszenie prawa materialnego przez oczywiste naruszenie art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz art. 18 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r., przez przyjęcie, że wykonywanie pracy ustalone przez organ rentowy oraz Sąd pierwszej instancji nie stanowi przeszkody do wypłaty zasiłku chorobowego. W uzasadnieniu kasacji podniesiono, że skoro materiał dowodowy nie był uzupełniony i nie przesłuchano strony to stwierdzenia, że określone czynności miały charakter incydentalny, czy też, że dokumenty były podpisywane w domu, budzi wątpliwości skoro dla Sądu pierwszej instancji było oczywiste, że wnioskodawca świadczył pracę. Kasacja zawiera wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, bądź oddalenie apelacji na podstawie art. 393¹⁵ k.p.c.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja ma usprawiedliwione podstawy. Zasiłek chorobowy jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego rekompensującym utratę zarobków na skutek choroby. Ryzyko ubezpieczeniowe objęte ubezpieczeniem z tytułu choroby i macierzyństwa odnosi się do niemożliwości uzyskiwania dochodów w razie jego spełnienia. Zasiłek chorobowy należy się zatem tylko wówczas, gdy choroba uniemożliwia uzyskiwanie dochodu z pracy. Zasadą jest, że wynagrodzenie przysługuje za pracę wykonaną (art. 80 k.p.). Stąd też zasiłek nie przysługuje - najogólniej mówiąc - za okresy świadczenia pracy. Należy się w nich bowiem nie zasiłek lecz wynagrodzenie. Taka reguła wynika z obecnie obowiązującego przepisu art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zm. obecnie: jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267). Nie inaczej - mimo różnic w szczegółach - przedstawiała się zasada przysługiwania prawa do zasiłku w świetle art. 18 poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z

ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143 ze zm.). W rozpoznawanej sprawie mają zastosowanie oba te przepisy z uwagi na to, że do pierwszego ze spornych okresów objętych zaskarżoną decyzją organu rentowego ma zastosowanie ustawa z 1974 r., a do drugiego ustawa z 1999 r. Wynika to z art. 81 ust. 1 obecnie obowiązującej ustawy, zgodnie z którym zasiłki chorobowe, do których prawo powstało przed dniem wejścia w życie ustawy wypłaca się w wysokości, na zasadach i w trybie określonych w przepisach dotychczasowych za cały okres nieprzerwanej niezdolności do pracy. Ustawa weszła w życie - w zakresie odnoszącym się do rozpoznawanej sprawy - 1 września 1999 r.

Nie jest sporne w rozpoznawanej sprawie, że ubezpieczony w okresie stwierdzonej przez lekarza niezdolności do pracy z powodu złamania lewej ręki nie powstrzymał się od aktywności pracowniczej. Spór sprowadza się do tego, czy ta aktywność była wykorzystywaniem zwolnienia lekarskiego niezgodnie z jego celem (lub też wykonywaniem innej pracy zarobkowej) w rozumieniu art. 18 ustawy z 17 grudnia 1974 r. lub podejmowaniem pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ustawy z 25 czerwca 1999 r. Sąd Apelacyjny udzielając przeczącej odpowiedzi na tak postawione pytania poczynił w istocie ustalenia odmienne od stanowiących podstawę wyroku Sądu Okręgowego, w ważnych szczegółach nie podając ich podstawy. Dotyczy to zwłaszcza ustalenia, że podjęte przez ubezpieczonego czynności miały charakter incydentalny i polegały wyłącznie na podpisaniu dokumentów spółki. Tymczasem ustalona przez Sąd pierwszej instancji aktywność ubezpieczonego nie ograniczała się do takich czynności, obejmowała ponadto udział w rozmowach z kontrahentami i nie została oceniona jako incydentalna. Dodać przy tym trzeba, że jak wynika z opinii biegłego znajdującej się na karcie 26, ubezpieczony jest leworęczny. Prawidłowe zastosowanie wskazanych przepisów prawa materialnego powinno w tej sprawie poprzedzać ustalenie, jakie czynności wykonywał ubezpieczony w okresie orzeczonej niezdolności do pracy (za który dochodzi zasiłku chorobowego) oraz ocena, czy podjęcie tych czynności można uznać za wykorzystywanie zwolnienia niezgodnie z jego przeznaczeniem lub pracę zarobkową. Przeznaczeniem zwolnienia lekarskiego (w rozumieniu art. 18 ustawy z 17 grudnia 1974 r.) jest konieczność powstrzymania się od pracy spowodowana względami zdrowotnymi i potrzeba odzyskania zdolności do pracy. Wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ustawy z 25 czerwca 1999 r. polega na podjęciu działań stanowiących realizację obowiązków pracowniczych lub wynikających z innego stosunku prawnego obejmującego świadczenie

pracy. Ustalenia i oceny leżące u podstaw zaskarżonego wyroku nie są dostatecznie precyzyjne, a przede wszystkim Sąd Apelacyjny nie wyjaśnił przyczyn ich odmienności od tych, które poczynił Sąd pierwszej instancji. Takie wyjaśnienie jest konieczne w przypadku orzeczenia reformatoryjnego, u źródeł którego nie leży wyłącznie odmiennność wykładni prawa.

Dla prawidłowego zastosowania prawa materialnego konieczne jest ustalenie, jakie czynności wykonywał ubezpieczony, czy wymagały one używania złamanej ręki, czy polegały tylko na złożeniu podpisu, czy też pracy nad dokumentami, czy uczestniczył on w spotkaniach zawodowych i jaka była częstotliwość tych działań. Po dokonaniu tych ustaleń możliwe będzie dokonanie oceny charakteru aktywności ubezpieczonego pod kątem jego prawa do zasiłku. Nie można przy tym pominąć, że tylko naprawdę sporadyczna, wymuszona okolicznościami, aktywność może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku (tak między innymi w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2002 r., II UKN 71/00, niepublikowanym). W innych przypadkach za sporny okres nie należy się zasiłek lecz wynagrodzenie za wykonaną pracę.

Z tych przyczyn zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania (art. 393¹³ § 1 k.p.c.).

=====